

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ УКРАЇНИ

ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ В БРАТИСЛАВІ
Факультет міжнародних відносин

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ
ТА РЕГІОНІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»**

19-20 травня 2023 року

Львів-Торунь
Liha-Pres
2023

УДК 330.34:33.912.8-045.45(062.552)

Е 45

За загальною редакцією:

Палінчак М. М., доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету.

Приходько В. П., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету.

Химинець В. В., доктор економічних наук, доцент, завідувач відділу досліджень Західного регіону в місті Ужгород Національного інституту стратегічних досліджень України.

Людмила Ліпкова, Dr.h.c. prof. Ing., CSc., професорка, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин та економічної дипломатії.

Martin Grešš, PhD., doc. Ing.

Katarína Brocková, doc. Ing. JUDr., PhD., LL.M.

Рецензенти:

Мікловда В. П., доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України.

Ярема В. І., доктор економічних наук, професор.

Економічний розвиток держави та регіонів в контексті сучасних інтеграційних процесів: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 19-20 травня 2023 року) / За заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, В. В. Химинець та ін. – Львів-Торунь : Liha-Pres, 2023. – 160 с.

ISBN 978-966-397-308-1

У збірнику викладено матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції « Економічний розвиток держави та регіонів в контексті сучасних інтеграційних процесів» (19-20 травня 2023 року, м. Ужгород), у яких розглядаються проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин, економіки та управління національним господарством, економіки та управління підприємством, бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту та інші питання.

УДК 330.34:33.912.8-045.45(062.552)

ISBN 978-966-397-308-1

© Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет», 2023

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ЩОДО РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄС

Белінська Я. В., Шевчук О. 8

RECENT INDICATORS

OF THE INVESTMENT ENVIRONMENT OF ITALY

Bulkot Oksana 12

ІНДИКАТОРНА СИСТЕМА ОЦІНКИ

ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСУВАННЯМ

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Кузьменко О. М., Стрілок І. І. 15

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ І ЇЇ РОЛЬ

У МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ

Савчук В. В. 19

НАПРЯМ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ВПЛИВ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Драговоз М. В. 22

TAX SYSTEM AS AN ECONOMIC BASE

FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Romanenko Valerii 24

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПРОЦЕСАХ ПЕРЕМІЩЕННЯ БІЗНЕСУ

В УМОВАХ ВІЙНИ

Чубарь О. Г., Гапак Н. М. 27

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА

ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

THE IMPACT OF EDUCATION COSTS

ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRY

Batenieva Kateryna, Karpova Olena 31

МОДЕЛІ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Петриняк У. Я., Лисенко Д. В. 35

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЮ

КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Черкашин О. О. 38

НАПРЯМ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СИСТЕМ НА ПРИКЛАДІ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ У ПОВОЄННОМУ РЕЗІЛЬЄНТНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА Ляшенко В. І., Підоричева І. Ю., Ліщук О. В.	40
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК (ВІДНОВЛЕННЯ) РЕГІОНІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ Шалигіна І. В.	46

НАПРЯМ 5. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ Алексєєнко В. Ю., Петканич М.-В. М.	50
АНАЛІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ Нікулін В. І., Фімяр С. В.	54

НАПРЯМ 6. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

СХЕМИ КОМПЕНСАЦІЇ БІОРІЗНОМАНІТТЯ З ВИСОКОЮ ПРИРОДНОЮ ЦІННІСТЮ Кобзар О. М.	56
СТАЛЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ Сергєєв О. А.	60
ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ ТА ОРЕНДНОЇ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ Шпик Н. Р.	64

НАПРЯМ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

ОБМІН ДОСВІДОМ СПІВРОБІТНИКІВ: ЗНАЧЕННЯ ТА ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ В ГАЛУЗІ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ Сорока О. В.	68
---	-----------

НАПРЯМ 8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ

PECULIARITIES OF FINANCING HIGHER EDUCATION IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION Batenieva Oleksandra, Karpova Olena	72
--	----

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ ВНУТРІШНЬО ГЕНЕРОВАНОГО ГУДВІЛУ ПІДПРИЄМСТВА Лабунська С. В.	76
---	----

ІДЕНТИФІКАЦІЙНІ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІ ЗАХОДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Шерстюк О. Л.	81
---	----

НАПРЯМ 9. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

КРИЗА ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОДАТКІВ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ Гаркушенко О. М.	84
--	----

РОЛЬ ПОДАТКІВ У ФОРМУВАННІ БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ Легкоступ І. І., Іващук Ю. Г.	88
--	----

ДОХІДНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ Нікітін А. В.	92
---	----

АУДИТ СМАРТ-КОНТРАКТІВ Шандиба Д. В.	96
--	----

НАПРЯМ 10. ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ Бриндак В. М.	100
--	-----

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ НА ВИСНАЖЕННЯ Онофрійчук А. П., Онофрійчук В. П.	104
--	-----

МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ Сочка К. А.	108
--	-----

НАПРЯМ 11. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОГО РИЗИКУ НА ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ ІННОВАЦІЙ	
Булавінцева І. В.	112
МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УМОВАХ КРИЗИ	
Гейдарова О. В.	115
ПОСИЛЕННЯ БЕЗПЕКИ ЛОКАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ІОТ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРИСТРОЇВ МЕРАКІ	
Скопень М. М., Будя О. П.	119

НАПРЯМ 12. МАРКЕТИНГ

РОЗУМІННЯ МАЙБУТНЬОГО ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В МЕТАПРОСТОРІ	
Лебеденко С. О.	123
МАРКЕТИНГ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ: КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ УСПІХУ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	
Лонська С. В.	128
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПЛАТИ ЗА МЕДИЧНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ: МАРКЕТИНГОВИЙ АСПЕКТ	
Матвіїв В. В.	131

НАПРЯМ 13. СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

LEADERSHIP AND ARTIFICIAL INTELIGENCE	
Kliuchnikov Artem	135
СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ВІ-СИСТЕМ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ	
Короткова К. О.	138
ПРИНЦИПИ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
Маркова Д. О.	142

НАПРЯМ 14. ГУМАНІТАРНІ НАУКИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	
ЗАСТОСУВАННЯ ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	
Гончарова О. С., Брагін Ю. А., Брагіна Т. М.	146
SUPER CHALLENGE FROM ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE COMPLEXITY OF DEALING WITH DATA	
Pidchosa Oleksandr.....	150
СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ В ДОКАЗАХ МІЖНАРОДНИХ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ	
Скляр Н. М.	154

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПРОЦЕСАХ ПЕРЕМІЩЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Чубарь Оксана Геннадіївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів і банківської справи
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»*

Гапак Наталія Мирославівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і підприємництва
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»*

Збройна агресія росії та активні військові дії на великій території сходу і півдня України змусили національний бізнес рятуватись у спокійних регіонах країни, перевозити свої виробничі потужності та людей переважно до західних областей. Підприємці одразу почали розмірковувати над потребами і можливостями такого переміщення, а держава в середині березня 2022 року приймає відповідні рішення, запроваджуючи Програму, яка передбачає державну допомогу в підборі площ для розміщення виробництва; перевезенні й розселенні персоналу; доборі працівників у місцях дислокації після переїзду [2]. Реалізацію Програми регламентують два документи, прийняті в перший місяць після оголошення військового стану, а саме Постанова КМУ № 305 від 17.03.2022 року «Про особливості роботи акціонерного товариства “Укрпошта” в умовах воєнного стану» [4], яка передбачає безоплатне перевезення майна підприємств, установ та організацій згідно з переліком, що його формує Міністерство економіки й передає до Міністерства інфраструктури, а також Розпорядження КМУ № 246-р від 25.03.2022 року «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення в разі потреби виробничих потужностей суб’єктів господарювання з територій, де тривають бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію» [5], яким затверджено план таких заходів.

У другій половині квітня 2022 року утворюється Національна рада з відновлення України від наслідків війни, основними завданнями якої визначено [3]:

– розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України, який, зокрема, передбачатиме відновлення і розбудову транспортної, медичної, соціальної, комунальної, виробничої

інфраструктури та житла, інфраструктури енергетики, зв'язку, військової інфраструктури і військово-промислового комплексу, структурну модернізацію та перезапуск економіки, заходи з подолання безробіття, підтримки сімей з дітьми, вразливих верств населення, осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок війни, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини;

– визначення та напрацювання пропозицій щодо пріоритетних реформ, прийняття та реалізація яких є необхідними у воєнний і післявоєнний періоди;

– підготовка стратегічних ініціатив, проектів нормативно-правових актів, прийняття і реалізація яких є необхідними для ефективною роботи та відновлення України у воєнний і післявоєнний періоди.

Безпосередню участь у Програмі як території, що приймають бізнес, беруть віддалені від активних бойових дій тиллові регіони України – Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська та Рівненська області. Між окремими з них навіть точиться конкуренція за прийом релокованих підприємств, зокрема між Львівською, Чернівецькою, Закарпатською, Тернопільською областями. Як зазначено в Огляді реалізації програми релокації [2], попри те, що релоковані підприємства сплачують податки за місцями їхньої основної реєстрації (принаймні на початкових етапах переміщення), сама робота з поліпшення умов для них сприяє працевлаштуванню місцевих мешканців та внутрішньо переміщених осіб, налагодженню зв'язків і обміну досвідом між підприємцями. Крім того, така діяльність є важливим іміджевим складником державної політики на регіональному рівні – її результатом має стати поліпшення інвестиційного й бізнесового клімату, зміцнення коопераційних зв'язків, обмін досвідом, розвиток партнерських відносин, створення комфортного середовища для життя й праці тощо.

Станом на квітень-травень 2022 року, тобто період початку цих процесів, лідерами з розміщення релокованих підприємств були Львівська, Чернівецька, Закарпатська області. Переважно переміщувались підприємства переробної промисловості (харчової, легкої, хімічної, металообробної, деревообробної), ІТ-сфери та сфери торгівлі. За наслідками реалізації вказаної Програми станом на 12.05.2022 року свої потужності перемістили 510 національних підприємств, 303 з яких уже відновили діяльність на безпечних територіях, ще 50 монтували обладнання та підключали комунікації. Також 192 підприємства здійснювали підготовку до переїзду найближчим часом і перебували на різних стадіях транспортування [2].

Через рік від початку війни з небезпечних регіонів за тієї чи іншої підтримки держави релоковано 800 підприємств. Станом на початок березня 2023 року 623 підприємства працюють на нових місцях,

ще 239-ма здійснюється пошук бажаного місця розміщення або способу транспортування. Понад 650 підприємств, які планували релокувати свої виробничі потужності, а також частково персонал, відмовилися від цього у зв'язку з деокупацією територій їх розташування. Також слід наголосити, що близько 40 підприємств уже повертаються на попередні місця роботи через покращення там безпекової ситуації, зокрема, в Харківську, Чернігівську та Сумську області [1].

За період трохи більше року дії Програми переміщення бізнесу найбільше підприємств переїхали до Львівської (24%), Закарпатської (14,5%), Чернівецької (9,8%), Івано-Франківської (8,3%), Хмельницької (7,3%) та Тернопільської (6,3%) областей.

Хоча масштаби запитів на релокацію значно зменшилась у березні 2023 року порівняно з березнем-квітнем 2022 року, коли кількість заявок сягнула тисячі, державна програма продовжує діяти, адже на вищому управлінському рівні є усвідомлення того, що перевезення бізнесу в безпечніші регіони – «це збереження робочих місць, динаміки сплати податків, активності бізнесу, який є драйвером відбудови і сильним гравцем на економічному фронті» [1].

Попри розрекламовану на державному та регіональному рівні Програму релокації та заклики до бізнесу активно нею користуватись, на практиці проявились суттєві проблеми з її реалізацією, з якими зіткнулись керівники та власники підприємств, а також органи влади на місцях [6]:

- неузгодженість дій перевізників Укрпошти та Укрзалізниці, відсутність державних коштів для транспортного забезпечення, яке для бізнесів повинно бути безоплатним, так само, як і процес перевезення;

- непомірні місцеві «фінансові апетити», які стрімко зросли від початку війни (внаслідок підвищення попиту місцеві підприємці почали підіймати ціни за оренду площ для релокованих підприємств);

- проблеми з пошуком кваліфікованого персоналу в місцях релокації;

- зростання вартості оренди житла в місцях релокації бізнесу та розміщення внутрішньо переміщених осіб.

Хоча бізнесмени і відзначають про певні позитивні моменти, пов'язані з вимушеним переміщенням власних бізнесів (мова йде про зустрічі з новими людьми в нових регіонах, отримання інформації про гранти, збільшення продуктивності, новий досвід), проте впровадження державної програми залишається переважно на рівні інформаційної підтримки. Люди витрачають і втрачають свої гроші, нерви, долають багато бюрократичних перешкод, програма перетворюється на гарну ідею, не прийняту низами, не забезпечену достатньою кількістю фінансових і матеріальних ресурсів, тобто повноцінно вона не працює,

оскільки більшість питань і проблем перекладені на плечі самих підприємців.

Регіональні та територіальні органи влади тилових регіонів намагаються сприяти вирішенню цих проблем, усвідомлюючи важливість, а також соціально-економічну значимість успішності процесів релокації. Проте вони часто є обмеженими в ресурсах (матеріальних, фінансових, об'єктах нерухомості виробничого/комерційного/житлового призначення), які можна було б пропонувати для використання релокованому бізнесу.

Список використаних джерел:

1. За рік війни релоковано 800 підприємств. URL: <https://www.railinsider.com.ua/za-rik-vijny-relokovano-800-pidpryyemstv>.

2. Огляд реалізації програми релокації підприємств в Україні. Інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-realizatsiyi-prohramy-relokatsiyi-pidpryyemstv-v-ukrayini>.

3. Положення про Національну раду з відновлення України від наслідків війни: затверджено Указом Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>.

4. Постанова КМУ № 305 від 17.03.2022 р. «Про особливості роботи акціонерного товариства “Укрпошта” в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2022-%D0%BF#Text>.

5. Розпорядження КМУ № 246-р від 25.03.2022 р. «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення в разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де тривають бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>.

6. Урядові обіцянки не працюють. Як підприємець перевозив виробництво на захід України. 11.10.2022. URL: <https://texty.org.ua/articles/107928/shcho-ne-tak-z-derzhprohramoju-relokatsiyi-biznesu-i-jak-tse-vypravyty-dosvid-pidpryyemtsja-i-porady-eksperta/>.